

quet, qui sub eodem magnam frigidi potus copiam ingurgitat, eamque avidè ac impetuosè ingerit: vel sub leviore nephritide in mictum cruentum æger incidere potest, si forsan diureticis calidioribus internis, aut oleis ac linimentis valde calidis externis, præter methodum, tractatus fuerit; quæ symptomata omnia aliis, iisdem morbis decumbentibus, non eveniunt, quoniam easdem causas occasionales, a quibus ortum ducere potuerunt, evitarunt; ita simile quid in quocunque morbo, ratione plurimum symptomatum contingere potest, unde sane necesse est, ac valde proficuum, ut Medicus hanc symptomatum differentiam in omni morbo probe calleat atque noscat, eum in finem, ut sibi caveat, ne directe motibus naturæ utilibus, atque in bonum finem institutis sese opponat, eosque per symptomatum molestorum, ad essentiam morbi pertinentium, suppressionem intempestivam attentatam pervertat, totius morbi ordinem invertat, & ægrum in maxima sæpe pericula præcipitet, sed potius sciat, se talia symptomata essentialia, citra causarum aut morbi fundamentalem remotionem, cum ægrorum vero emolumento tollere neque posse, neque debere. Quicquid autem respectu illorum efficere potest, id nude in causarum, aut læsionum methodica sublatione erit quærendum; quod, si Medicus non attendit, nil nisi symptomatum palliationes, eorumque ut plurimum tanto graviores recursus producet. De reliquis minus essentialibus monendus est, ut semper pro viribus in causas eorum genuinas inquireat & proximas, ut per illarum quoque sublationem eadem e medio tollere possit.

CAPUT VIII.

DE

LÆSIONIBUS HUMORUM IN GENERE.

I.

*L*æsiones, quibus fluide nostri corporis partes subjiciuntur, commode ad tres potissimum classes referuntur.

SCHOL.

SCHOL.

Respiciunt enim humorum læsiones, vel eorundem quantitatem, vel qualitatem & crasin: vel denique illorum motum.

II.

Quantitas humorum læsa in conspectum venit vel sub excessu, vel sub defectu.

SCHOL.

Excessus quantitatis dicitur abundantia, & æque ac ex opposito defectus, applicationis locum invenit circa omnes, tam universales, quam particulares corporis nostri humores: in specie tamen respectu sanguinis plethoræ titulum gerit.

III.

Et abundantia, & defectus humorum, facili negotio reliquarum læsionum causa existere possunt.

SCHOL.

Abundantia enim humorum quando mole sua proportionem viarum atque viarum superat, non minus causam læsionis motus humorum constituit, e qua læsione motus deinde facili negotio læsio quoque craseos aut qualitatis ortum ducere potest. Si autem defectu quantitatis peccent humores, occasionem præbent faciliori viarum collapsui, & passivæ angustationi, quo ipso, successu temporis, obstructionibus, & impedito negotio secretionum, via sternitur, ac pedetentim discrasia humorum introducitur.

IV.

Qualitatis vel craseos læsio respicit vel humorum consistentiam, vel eorundem mixtionem; ita tamen, ut vel consistentia sola, vel sola mixtio, vel utraque simul læsa esse possit.

V.

Quoad consistentiam humores læduntur, vel spissitudine, vel nimia tenuitate.

SCHOL.

Spissitudine extraordinaria, motus illorum progressivus tardior redditur, & transitus per vasa angustiora, imo capillaria, nec non per

partium porosarum substantiam impeditur. Tenuitate autem nimia præfente, nimis cito organa secretoria prætereunt, & translabuntur, quo fit, ut particulis heterogeneis imbuti, eas facilius retineant, atque difficilius ab illis liberentur, aut profusionibus variis passivis ansam præbeant, vel denique sub activis congestionibus tanto facilius, promptiusque profundantur.

VI.

Mixtio humorum diversimode læditur, pro diversitate particularum heterogenearum, humorum mixtionem extra ordinem ingredientium.

SCHOL.

Si enim a mucidarum partium accessu ad lentorem, vappescenciam, & muciditatem disponuntur; a sulphureis, volatilibus, atque activis particulis valde attenuantur, expanduntur, organice & intestine commoventur, eoque ipso ad dissolutionem mixtionis naturalis tanto aptiores redduntur: salinis aut acidis accedentibus particulis, si in copia hoc fiat, acres, caustici, & corrosivi subinde fiunt, & varii generis exulcerationes causantur: quod tamen non tam de tota humorum massa universim, quam potius de humoribus singulatim consideratis intelligendum est.

Quando autem ex diversorum humorum particularium impuritate & discrasia, in universaliores humores aliquando læsio craseos redundat, tunc hæc qualitatis humorum universalior læsio ordinarie titulo cacochymia insignitur.

VII.

Læsiones, quæ circa motum humorum contingunt, concernunt vel motum illorum progressivum, atque localem, vel motum fluiditatis aut intestinum.

SCHOL.

Uterque motus, cum suis læsionibus, considerationem meretur medicam, quoniam unus ab altero dependet. Etiam si enim motus localis & progressivus potissimam partem a solidorum motu dependeat & suffulciatur, dum partium fibrosarum motu, partim tonico, partim voluntario, partim in quibusdam partibus manifeste systolico & diastolico, e loco in locum moventur, nihilominus tamen solidæ partes in fluidas agere haud possent, earumque progressum promovere & conservare, nisi fluiditas,

ditas, a motu singularum particularum, fluidas constituentium, intestino dependens, præsto esset, iisque dispositionem largiretur, ut facili motu e loco in locum moveri possent.

VIII.

Motus humorum localis læditur, vel simplici progressus impedimento; vel motu extraordinario & inequali: vel motu demum plane retrogrado.

SCHOL.

Primum fit, quando per vias constrictas, aut ab impuritatibus obstructas, motum ordinarium humores continuare nequeunt, sed in progressu suo impediuntur.

Alterum potissimum contingit sub variis congestionibus, ubi non æqualiter per universum corpus, sed particulariter ad certam partem extra quotidianum ordinem feruntur.

Tertium autem accidit sub spasticis partium solidarum stricturis, unde humorum retrocessiones & metastases ortum ducunt.

IX.

Motus fluiditatis & intestines, pro varietate causarum, variis subjicitur læsionum modis.

SCHOL.

Quando nempe vel impuritates mucidæ ac viscidæ lentorem inducunt, vel refrigerationes externæ spissescentiam & grumositatem coagulatoriam producunt: vel a partibus sulphureis subtilibus & agilioribus motus humorum organicus expansivus ortum ducit.

X.

Omnes modo recensitæ læsiones humorum, quamvis diversos respectus habeant, & diversimode occurrant, ita tamen comparata sunt, ut una facillimo negotio alteram post se trahat, & præsentem una illarum aut altera, reliquæ facillime sequantur & orientur.

SCHOL.

Sicut enim in superioribus diximus, abundantiam humorum, pro-

portionem vasorum excedentem & superantem, impedimentum esse motus progressivi, quo impedito, secretionum negotium impeditur, & discrasia humorum producitur: ita ex altera parte facile quisque deprehendet, humorum discrasiam non minus motus impeditioris causam fieri posse. Quid enim, quæso, ex falsa corruptione, lymphæ v. gr. & feri, præter lentorem & muciditatem utriusque producitur? Lentore autem inducto, motus progressivus retardatur, reliquæ impuritates augentur, & totum secretionum & excretionum negotium sufflaminatur. Si autem discrasia sulphurea urgeat, nil nisi motus orgasmici, expansorii, congestorii, & eluctatorii inde oriri possunt.

CAPUT IX.

DE

LÆSIONIBUS MOTUUM IN GENERE.

I.

Motuum læsiones, de quibus hic sermo est, fundamentum suum habent in partium solidarum alteratione morbosa.

SCHOL.

Quemadmodum enim in antecedente capite læsiones humorum, vel partium fluidarum in genere, indicavimus, ita tractationis ordo postulat, ut illas quoque læsiones generatim indigitemus, quæ partes solidas præcipue respiciunt; & quoniam solidæ partes motuum instrumentum constituunt, horumque læsiones aut alterationes maxime in sensus incurrunr, motuum læsiones aut morbi nominari merentur.

II.

Consideramus autem hic illas motuum alterationes morbosas, quæ intrinsecam causam, a principii morventis erroribus dependentem, agnoscunt, & tanquam horum effectus, in partes solidas